

בס"ד

ר"ח מנחם אב תשע"ג

מכתב ברכה

חובא למני גליונות מהספר שיעורי ריבית, פרי עמלם לתפארת של אברכים ת"ח מופלגים בכולל שע"י ישיבתנו, אשר בשכונת רמת שלמה, מעיה"ק תו"ב, הכולל בתוכו סיכומי שיעורים וענייני ההלכה בהלכות ריבית, כמו שעלה בידם של סגל ת"ח היושבים על תלמודם בעיון רב, במקרא ובגמ', ראשונים ואחרונים, להגדיל תורה ולהאדירה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, ולחתור לאמיתה של תורה בבירור וליבון הסוגיות, בניצוח העומד על גביהם, הרה"ג רבי מייכאל לוצקי שליט"א, המקיימים בחבורא אחת את הברכה "לעסוק" בד"ת כדברי הט"ז (או"ח מ"ז) בפלפול המתייחס להלכה, והוא התיקון לאבדן הארץ כדבריהם בנדרים פ"א. ויה"ר שתהא הברכה שריוה בלימודם, שתהא מתברכת ומשתמרת, לחוסיף כהנה וכהנה בעמלה של תורה, מתוך שמחה ונחת, ולהרבות דעת כמים לים מכסים.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה,

הרב יעקב שמיר

ישיבת
מרכז
הרב

YESHIVAT
MERCAZ
HARAV

מסודו של מרן הרב
אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל
Founded by Harav
Avraham Y. Kook

הרב צבי יהודה 12

ד.ר. 5010, ירושלים, 91050

טלפון: 02-6524793

פקס: 02-6540356

12 Harav Zvi Yehuda St.

PO Box 5010

Jerusalem, 91050

Phone: 02-6524793

Fax: 02-6540356

www.mercaz-harav.org.il

mercaz@012.net.il

תוכן

הקדמה..... ז

מתורת רבותינו:

המבטל כיסו של חברו - מו"ר ראש הישיבה הגר"א שפירא דצ"ל..... יג

שיעורי רבית:

רבית בקרקע וכדומה - הרב שלמה קורץ שליט"א כז

מחילה ברבית - הרב איתאל שופר שליט"א לד

גדר איסור ריבית דאורייתא -

הרב שאול שקד שליט"א לח

אין מושיבין חנוני למחצית שכר -

הרב אליעזר טויק שליט"א..... נב

סיכום הסוגיות כסדר הפרק..... סה

נספחים..... שמג

הקדמה

בשבח ובהודאה לנורא תהלות אנו מציעים לפני אחינו בני ישראל את פירות העיון בסוגיות הרבית שבפרק איזהו נשך של לומדי הכולל בבית הכנסת ע"ש ספרא ברמת שלמה פעיה"ק ירושלים ת"ו.

לומדי הכולל, תלמידי חכמים משיבת מרכז הרב, עסקו בסוגיות שבפרק זה בחודשי החורף ה'תשע"ג, כאשר הלימוד מתמקד בהבנת יסודות הסוגיות, טעמי הדעות וההלכות, בעיקר מתוך דברי רבותינו הראשונים שמימיהם אנו שותים - רש"י, תוס', הר"ף, הרמב"ם והרא"ש, הרמב"ן והרשב"א, המגיד משנה, בעל התרומות, הריטב"א (הישן), המכונה כאן "המיוחס לריטב"א", והחדש הנקרא "ריטב"א" (סתם) ונמוקי יוסף ושאר ראשונים, בדרך כלל עם התייחסות לדברי האחרונים המפורסמים - נושאי כלי השו"ע והרמב"ם (עם מקום מיוחד לבעל המשנה למלך, שהאריך בהרבה מסוגיות אלה כדרכו בקודש), וכן הגידולי תרומה, המחנה אפרים, רע"א ועוד. העיון בראשונים נעשה באופן עיקבי ועיקרי, והעיון באחרונים במידה מרובה, כדרך הקודש של הישיבה הקדושה, כהדרכת רבותינו ראשי הישיבה לדורותיה.

בדרך כלל בוררו השיטות העיקריות בטעמיהן, ונעשתה התמודדות עם הקשיים העולים בפירוש הסוגיות ועם הקשיים בנימוקי השיטות. רוב ככל הדברים המובאים להלן נאמרו בפני החבורה היקרה, כשכל החבורה עוסקת בסוגיא כמה ימים, ולאחר שאחד מהחברים שדרש וחקר היטב, דרש בפני כל החבורה באותה סוגיא, ותלמידי חכמים שבארץ ישראל הנעימו זה לזה במלחמתה של תורה, וממילא רווחא שמעתתא. תקוותנו שיהיו הדברים לברכה ולתועלת ללומדי הפרק בעיון.

העיונים מתמקדים בסוגיות בענין רבית, ולכן סוגיות העוסקות בנושאים אחרים (אסמכתא, סיטומתא וכדו') העיון בהן קיצר, ולכן גם ההערות שמובאות להלן בענין סוגיות אלה הן בדרך קצרה. אע"פ שרוב הדברים בוררו בפני חבר תלמידי החכמים הנ"ל, יתכן ונשמטו עיונים חשובים,

שיעורי ריבית – הקדמה

ואולי ישנם דברים נוספים לא מחוורים שנכנסו כתבן לבר, ונבקש את סליחת הקורא על כך. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון ובחיבה. הדברים המובאים כאן הם מהדורה ראשונה, ויתכן שלאור הוכחות וראיות יהיה צורך לשנותם ולתקנם.

באו כאן כמה סוגיות כפי שנכתבו ע"י הדורש, ונוספו סיכומים לרוב סוגיות הפרק כפי שנרשמו ע"י העורך.

להלן רשימת הדורשים והחוקרים של חלק מהסוגיות המובאות להלן (ע"פ סדר א"ב):

הרב איתיאל שופר - מחילה על רבית, החזרת רבית כשנתייקרה הסחורה, רבית ביתומים, הלואת סאה בסאה.

הרב אליעזר טויק - מחצית שכר, גוי שהתגייר.

הרב אפרים עבדיאן - צד אחד ברבית, רבית על מנת להחזיר, התם זביני הכא הלואה, ערב לגוי.

הרב דוד שוקרון - פרדיסא (מכירה מוקדמת של יבול).

הרב רועי זרצקי - פסיקה כשיצא השער, החלפת חטים ביין, משכנתא.

הרב שאול שקד - לאוין ומלקות ברבית, משכן לו בית ואמר לו לכשתמכרם, רבית למומר.

הרב שלמה קורץ - רבית בקרקע, המלוה לא ידור בחצרו, אין מקבלים צאן ברזל, פוסקים על השער הגבוה.

הרב שמואל לוין - אי תקפה ברשותך, שכירות כסף, רבית שאינה מלוה למלוה, יש לו וחיסור מלאכות.

יתברכו כולם ממקור הברכות, בבריות גופא ונהורא מעליא, בכלל חכמי ישראל, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם.

"אשרי רבו שלמדו תורה". הלימוד של חבורה זו יונק את כל כחו מהשיבה הקדושה "מרכז הרב", שהחבורה היא חלק ממנה, וגדלה בתוכה.

שיעורי ריבית – הקדמה

רוב ככל החבורה למדה שנים רבות אצל מו"ר ראש הישיבה הרב אברהם שפירא זצ"ל, וחסתה בציל, צילא דמהימנותא, ונהנתה ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה, ועמו יבלחט"א, שאר רבני הישיבה וחכמיה.

תודתנו מקרב לב להרה"ג ר' בן ציון כהנא שפירא שליט"א על מסירת מאמרו המיוחד של מו"ר זצ"ל שרואה כאן אור לראשונה בס"ד.

ברכות לישיבה הקדושה, לראש הישיבה מו"ר הרב יעקב שפירא שליט"א, ולכל רבניה וחכמיה, שמאז היווסדה היו והינם מבחירי צדיקאי ומשפירי ירושלים, שליט"א, יהי רצון שירבה גבולה בתלמידים, ותמשיך ברכתה המרובה לחול על ארץ הקודש בדור זה של קיבוץ הגלויות ותחיית ישראל, בדרך רבותינו של לימוד התורה מתוך המסורת הנאמנה ויראת השמים הצרופה, ובירור ההלכה המסורה בטהרתה ובאמתתה, עם ההקשבה לקול ה', המעורר שנים והמקיץ נרדמים והמקבץ נדחים, ומחדש לעינינו את תחייתו של עם ישראל בארצו, לימוד מתוך שקידת התורה והתמדתה, שכדברי מרן הרא"ה זצ"ל, "ממלאה את האומה חיים". ילכו מחיל אל חיל יראה א-ל אלקים בציון. כי עין בעין יראו בשוב ד' ציון.

יהיו לרצון אמרי פינו, ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

מנחם אב ה'תשע"ג, ירושלים ת"ו

מיכאל לוצקי (עורך)

מתורת רבותינו

